

GENETIVUS: FUNKCJE

1. GENETIVUS AUCTORIS

Wyraża twórcę dzieła. W tym przypadku stoi osoba, która dane dzieło stworzyła.

- statua PHIDIAE = posąg (wykonany przez) FIDIASZA
- carmina HORATII = wiersze (napisane przez) HORACEGO

Inny sposób wyrażenia tej samej treści, np. carmina Horatii – carmina a Horatio scripta

2. GENETIVUS CHARACTERISTICUS (GENETIVUS Z ESSE) (cechy)

Określa **właściwość, zwyczaj, obowiązek, dowód, oznakę** itp. kogoś. Genetiwowi temu towarzyszy zawsze jakaś forma czasownika *esse*. Podmiotem zdania jest wówczas zwykle bezokolicznik (gerundium w Nom.). Wybór odpowiedniego słowa (właściwość itd.) zależy od sposobu rozumienia tekstu, niemniej dodać je **ZAWSZE** należy.

- STULTI est ridere – **CECHĄ GŁUPCA** jest śmianie się
- PERITI DUCIS est locum ad castra ponenda idoneum deligere – **OBOWIĄZKIEM DOŚWIADCZONEGO WODZA** jest wybór miejsca odpowiedniego do założenia obozu wojskowego
- MEDICI est morbum quaerere – **ZADANIEM LEKARZA** jest wyszukiwanie choroby

Inny sposób wyrażenia tej samej treści, np. stulti est ridere – stultus saepe ridet; medici est morbum quaerere – medicus morbum quaerere debet

3. GENETIVUS CRIMINIS (przewinienia)

Wyraża winę lub zbrodnię (albo uwolnienie od nich). Występuje przy tzw. *verba iudicialia* (czasownikach sądowych), m. in.:

absolvo 3 - *uwalniam*

accuso 1 - *oskarżam*

arcesso 3 - *oskarżam*

coarguo 3 - *dowodzę czegoś*

condemno 3 - *skazuję*

convinco 3 - *przekonuję o czymś*

damno 1 - *skazuję*

insimulo 1 - *oskarżam*

libero 1 - *uwalniam*

reum facio 3 - *oskarżam*

- Themistocles absens PRODITIONIS accusatus est = *Themistokles został zaocznie oskarżony O ZDRADĘ*
- Cicero Verrem AVARITIAE coarguit = *Cyceron dowiódł Werresowi CHCIWOŚCI*
- Servus CAEDIS damnatus est = *Niewolnik został skazany ZA MORDERSTWO*

GENETIVUS

Inny sposób wyrażenia tej samej treści: wyrażenia przyimkowe z „de” + Abl. lub z samym Abl.

4. GENETIVUS EXPLICATIVUS (wyjaśniający)

Wyjaśnia, na czym dokładnie polega znaczenia słowa, wyraża „związek znaczenia”.

- o ipsa vox VIRTUTIS dulcis est – *samo słowo CNOTA jest słodkie*
- o cognomen Africani – *przydomek AFRYKAŃSKI*

5. GENETIVUS MEMORIAE (pamięciowy)

Występuje przy czasownikach oznaczających zapamiętywanie i zapominanie, m.in. po:

admoneo 2 *aliquem alicuius rei* – *przypominam komuś coś*
memini – *pamiętam*
obliviscor 3 – *zapominam*
recordor 1 – *pamiętam*
reminiscor 3 – *przypominam sobie*

- o O, rex, memento ATHENIENSIVM! = *O, królu, pamiętaj O ATEŃCZYKACH!*
- o OFFICIORVM TUORVM te admoneo = *Przypominam ci o TWOICH OBOWIĄZKACH.*
- o Oblitus sum MISERIVM MEIVM = *Zapomniałem O MOICH NIESZCZĘŚCIACH.*

*UWAGA: czasowniki *memini, oblivisci, reminisci* mają podwójny rząd:

1) **Genetivus** (memoriae): *pamiętam o..., zapomniałem o..., przypominam sobie o...* (memini *PATRIS* = *pamiętam O OJCU*, oblivitus sum *PATRIS* = *zapomniałem o OJCU*; reminiscor *PATRIS* = *Przypominam sobie O OJCU*); 2) **Accusativus**: *pamiętam kogoś, zapomniałem kogoś, przypominam sobie kogoś* (memini *PATREM* = *pamiętam OJCA*, oblivitus sum *PATREM* = *zapomniałem ojca*, reminiscor *PATREM* = *przypominam sobie OJCA*)

6. GENETIVUS OBIJECTIVUS (dopełnieniowy, przedmiotowy) [AMOR MATRIS = MATKA JEST KOCHANA (MIŁOŚĆ DO MATKI)]

Wyraża osobę lub rzecz, na którą przechodzi czynność zawarta w rzeczowniku nadrzędnym. Jest odwrotnością funkcji Genetivus subiectivus. To, co stoi w Genetivie jest PRZEDMIOTEM czynności.

- o cupiditas GLORIAE = *żądza SŁAWY* (ktoś pożąda sławy)
- o desiderium PATRIAE = *tęsknota ZA OJCZYZNĄ* (ktoś tęskni za ojczyzną)
- o odium HOMINVM = *nienawiść DO LUDZI* (ktoś nienawidzi ludzi)
- o iniuria POPVLI = *krzywda NARODU* (naród doznał krzywdy)

GENETIVUS

- vir peritus IURIS = człowiek obeznany w PRAWIE (czyjąś specjalizacją jest prawo)
- fiducia virium = ufność w siły (siły są tym, w co się ufa)
- iudicium pulchritudinis = sąd o piękności (piękność jest tym, o czym wydaje się opinię)

* UWAGA: nie pomylić z Genetivem subiectivem!

7. GENETIVUS PARTITIVUS (częstkowy)

Oznacza część wyciąganą z całości. W Genetiwie stoi całość, z której wyciągamy część. Pojawia się zwykle w pluralis, ale zdarza się też w singularis.

- FRATRUM maior natu = *najmłodszy Z BRACI*
- quis VESTRUM? = *kto Z WAS?*
- nemo NOSTRUM = *nikt Z NAS*
- GALLORUM OMNIUM fortissimi sunt Belgae = *ZE WSZYSTKICH GALLÓW najdzielniejsi są Belgowie*
- haustus AQUAE = *łyk WODY* (z całej wody bierzemy łyk)

Inny sposób wyrażenia tej samej treści: ex + Abl. (EX FRATRIBUS maior natu)

8. GENETIVUS POSSESSIVUS (dzierzawczy)

Wyraża osobę lub rzecz, która coś posiada.

- domus (est) PATRIS = *dom (czyj?) OJCA*
- naves HOSTIUM = *okręty (czyje?) WROGÓW*
- fructus ARBORIS = *owoc (czyj?) DRZEWA*
- templa (sunt) DEORUM = *Świątynie należą (do kogo, czego?) DO BOGÓW.*

Inny sposób wyrażenia tej samej treści – przydawka przymiotna: domus patris = domus patria

9. GENETIVUS PRETII (ceny)

Wyraża cenę m. in. po czasownikach:

aestimo 1 – *szacuję, cenię*
facio 3 – *szacuję, cenię*
habeo 2 – *szacuję, cenię*

puto 1 – *szacuję, cenię*
sum – *jestem wart, znacę*
fio – *jestem oceniany, szacowany*

* UWAGA: niektóre z czasowników przy tej funkcji przypadku znacznie zmieniają swoje znaczenie

GENETIVUS

Pojawia się najczęściej w postaci poniższych przymiotników w genetivie:

magni = wiele, wysoko
pluris = więcej, wyżej
plurimi = najwięcej, najwyżej
parvi = mało, nisko
minoris = mniej, niżej
minimi = najmniej, najniżej
tanti = tak wysoko, tak drogo, tyle
quanti = jak wysoko, ile
nihili (nili) = nic, za nic

- QUANTI quisque amicos facit, TANTI fit ab amicis – *ILE ktoś ceni przyjaciół, TYLE jest przez nich ceniony*
- Mea mihi conscientia PLURIS est, quam oinimum sermo – *Moje własne sumienie WIĘCEJ dla mnie znaczy, niż gadanie wszystkich*
- Hic homo NIHILI est – *Ten człowiek NIC nie znaczy*

10. GENETIVUS QUALITATIS (jakości)

Wyraża czyjś przymiot lub jakość. Występuje ZAWSZE z **przydawką** (co najmniej 2 wyrazy).

- puer MAGNI LABORIS = *chłopiec WIELKIEJ PRACY* (bardzo pracowity)
- vir MAGNI INGENII = *mąż WIELKIEGO TALENTU* (bardzo utalentowany)
- puer SEPTEM ANNORUM = *chłopiec SIEDMIOLETNI*
- saxum MAGNI PONDERIS = *kamień WIELKIEJ WAGI* (bardzo ciężki)
- puella PULCHRAE FACIEI = *dziewczyna o PIĘKNEJ TWARZY*
- vir INGENTIS STATURAE = *mąż O OGROMNEJ POSTAWIE (OGROMNEJ POSTAWY)*
- Xerxis classis MILLE DUCENTORUM NAVIUM LONGARUM fuit = *Flota Kserksesa składała się Z TYSIĄCA DWUSTU OKRĘTÓW*
- Muri altitudo fuit PEDUM SEDECIM = *Wysokość muru wynosiła SZESNAŚCIE STÓP*
- Bellum TRIGINTA ANNORUM fuit = *Wojna trwała SZESNAŚCIE LAT*

Inny sposób wyrażenia tej samej treści:

ABLATIVUS QUALITATIS: vir ingentis staturae – vir ingenti statura

ABLATIVUS LIMITATIONIS: vir ingentis staturae – vir ingens statura

11. GENETIVUS QUANTITATIS (GENERIS) (ilościowy) i GENETIVUS MENSURAE (miary)

Wyrażają ilość lub miarę czegoś. Genetivus Quantitatis kładzie się również po przysłówkach **eo** (*do tego stopnia*) i **quo** (*do jakiego stopnia*).

- magnus numerus MILITUM – *wielka liczba ŻOŁNIERZY*
- modius FRUMENTI – *korzec ZBOŻA*
- satis SAPIENTIAE – *dosyć MĄDROŚCI*

GENETIVUS

- tantum OLEI et OPERAE perdidit – *tyle oliwy i pracy straciłem*
- **eo** SUPERBIAE processit – *do tego stopnia posunął się w zarozumiałości*
- Nescire videtur, **quo** SUPERBIAE processit – *zdaje się nie wiedzieć, do jakiego stopnia posunął się w zarozumiałości*

12. GENETIVUS SUBIECTIVUS (podmiotowy) [AMOR MATRIS = MATKA KOCHA, MIŁOŚĆ POCHODZĄCA OD MATKI]

Wyraża osobę lub rzecz, od której pochodzi czynność, zwarta w rzeczowniku nadrzędnym.

- amor MATRIS = *miłość MATKI* (matka kocha)
- desiderium LIBERORUM = *tęsknota DZIECI* (dzieci tęsknią)
- iniuriae HOSTIUM = *krzywdy WROGÓW* (wyrządzone przez wrogów)
- odium HOMINUM = *nienawiść LUDZI* (ludzie nienawidzą)
- iniuria POPULI = *krzywda NARODU* (naród skrzywdził)

* UWAGA: nie mylić z Genetivem obiectivem!